

UDK: 343.9.024:336.7]:323.28(497.6)

PRANJE NOVCA I FINANSIRANJE TERORIZMA U BOSNI I HERCEGOVINI KROZ OSVRT NA ZAKONODAVNI OKVIR I TRENUTNO STANJE

Stručni članak

Primljeno/Received: 23. 10. 2023.

Prihvaćeno/Accepted: 27. 5. 2024.

Admir KATICA

Sažetak

Prema najnovijem izvještaju Globalne Inicijative o nelegalnim finansijskim tokovima, procjenjuje se da pranje novca u Bosni i Hercegovini doseže vrijednost od 400 miliona do milijardu eura. Iako su komponente nelegalnih finansijskih tokova pod uticajem različitih faktora, glavni fokus je na pranju novca kroz finansijski sistem. Izražena korupcija, kako se ističe u međunarodnim izvještajima, zahtijeva odlučniji odgovor na korupciju, ali i organizovani kriminal, posebno u kontekstu pranja novca. Krivični zakoni na državnom, entitetskom i nivou Brčko Distrikta definiraju krivično djelo pranja novca. Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnosti u Bosni i Hercegovini jasno propisuje radnje za sprečavanje i otkrivanje pranja novca, identifikaciju obveznika i njihovih dužnosti, nadležnosti Finansijsko-obavještajnog odjela (FOO) i međuinstitucionalnu saradnju, sve s ciljem sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti. Prema različitim procjenama i mišljenjima stručnjaka, potrebne su izmjene ovog zakona kako bi Bosna i Hercegovina bila efikasnija u suočavanju s ovim problemom. Procjene rizika od pranja novca i prijetnje organiziranog kriminala u Bosni i Hercegovini identificiraju metode pranja novca, ali i nedostatke u praksi koje treba identificirati. Državna agencija za istrage i zaštitu objavila je statističke podatke i tipologiju pranja novca za 2021. godinu, identificirajući načine na koje se novac stečen kriminalnim radnjama pokušava legalno ubaciti u finansijski sistem, ali i legalizirati kroz kupovinu nekretnina, skupocjenih vozila, kao i korištenje kriptovaluta.

Ključne riječi

pranje novca, finansiranje terorizma, organizirani kriminal, Bosna i Hercegovina

UVOD

Fenomen pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti je izazov sa kojim se suočavaju i najrazvijenije zemlje svijeta, tako i zemlje u regionu Zapadnog Balkana. Bosna i Hercegovina, iako sa kompleksnim političkim sistem i administrativno-teritorijalnim uređenjem, usložnjava izazove i iziskuje veće napore u samoj borbi ne samo protiv pranja novca i finansiranja terorizma, već generalno i organizovanog kriminala. Pranje novca širom svijeta generiše milione eura na godišnjem nivou koji proizlazi iz nelegalnih aktivnosti.

Kako Ujedinjeni narodi navode pranje novca predstavlja proces krivičnog postupka u cilju prikriivanja nezakonitog porijekla istog. Definisano je i finansiranje terorističkih aktivnosti kao sredstva koja koriste terorističke organizacije za finansiranje svojih aktivnosti. Kako su na međunarodnom nivou jasno definisani ovi pojmovi, istovremeno postoji i zakonski okvir u Bosni i Hercegovini kroz krivične zakone, kao i zaseban Zakon za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma. U okviru ovih zakona definisana je priroda ova dva krivična djela, kao i institucije koje imaju ulogu u sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti. Od velikog značaja za razumijevanje ovog fenomena i adekvatne borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma, predstavljaju obveznici provođenja mjera, radnji i postupaka shodno Zakonu, kao i uloga finansijsko-obavještajno odjela (FOO).

U borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma nije dovoljno samostalno i efikasno djelovanje samo jedne institucije, već koordinirano, pravovremeno i zajedničko djelovanje institucija, uz saradnju sa regionalnim i međunarodnim partnerima – policijskim i sigurnosnim agencijama. Vijeće Evrope sa svojim stalnim tijelom, Odbora stručnjaka za sprečavanje pranja novca – MONEYVAL, zaduženo je za praćenje provođenje mjera za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma. MONEYVAL kao regionalno tijelo FATF (Financial Action Task Force), međunarodno tijelo koje ima ulogu nadzora provođenja mjera za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma, te izdavanja preporuka koje predstavlja standarde istog.

Iako je Bosna i Hercegovina u proteklom periodu već jednom bila stavljena na 'sivu listu', i dalje postoji bojazan za to, s obzirom da Bosna i Hercegovina mora da dokaže napore koji su sprovedeni na implementiranju preporuka koje su izdate prethodno od strane FATF-a, shodno posljednjoj posjeti. U ovom radu se elaborira problematika pranja novca i finansiranja terorizma, napori države u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma, kao i identifikiranje tipologije pranja novca u Bosni i Hercegovini.

Definisanje termina pranje novca i finansiranje terorističkih aktivnosti

Problematika pranja novca i finansiranja terorizma je od izuzetne važnosti, ne samo za našu zemlju, već i za čitav svijet. Zainteresovanost za ovom temom često se pojavljuje prilikom medijskog izvještavanja o određenim aferama koje imaju doticaja i sa našom zemljom, poput afere 'Panama Papers' (N1BiH, 2016). Iako termin pranja novca nije novost, prema nekim autorima, povezuje se sa prohibicijom u SAD-u tridesetih godina prošlog vijeka, kada su kriminalci novac zarađen proizvodnjom, krijumčarenjem i prodajom alkoholnih pića prikazivali kao zaradu ostvarenu u lancu svojih perionica za pranje rublja i automobila (Škulić, 2003). Međutim, prema drugim autorima se navodi da se taj termin uspostavio još 1970-ih godina, kada se doveo u vezu sa Watergate skandalom 1973-1974 godine.

Ipak, Vijeće Evrope se prvi put poslužio ovim izrazom 1980. godine i to u Preporuci o mjerama protiv transfera i čuvanja dobara nastalih iz kriminalnih radnji (Recomendation NoR (80) 10), a u SAD-u službeno se prvi put spominje 1982. godine u presudi kolumbijskoj kokainskoj mafiji. Smatra se da je pravu definiciju pranja novca dala Predsjednička komisija Sjedinjenih Američkih Država za organizovani kriminalitet, koja je 1984. godine „pranje novca“ definisala kao proces kojim neko prikriva postojanje ilegalnog porijekla ili ilegalnu upotrebu prihoda, da bi ga prikazala na taj način da izgleda kao legalan (Marković, 2006). To je proizašlo iz rane prakse američkih kriminalnih organizacija koje su vodile perionice veša kao posao koji zahtijeva gotovinu kako bi sakrili svoje bogatstvo od kriminala. Od tada je termin pranja novca postao opšteprihvaćen u relevantnim zakonima i pravnim tekstovima (Robinson, 1996).

Prema Zirojeviću (2017) pranje novca predstavlja dinamičan proces koji se prilagođava privrednim tokovima i zakonodavstvu, na nacionalnom i međunarodnom nivou, a odvija se kroz falsifikovanje finansijske dokumentacije i kroz manipulacije u sistemima međubankarskih transakcija. Iako je tehnologija omogućila napredak, zna se da počinioci krivičnih djela uvijek teže da budu korak ispred policijskih i sigurnosnih agencija. Zbog toga je važno razumjeti značaj ovog problema, doprinostiti diskusiju, ali i istraživanju u akademskoj zajednici.

Pranje novca je generički termin koji se koristi za objašnjenje procesa kojim kriminalci peru svoj prljavi novac, te samim time svoj nelegalni profit transformišu u legalni. Na taj način prikrivaju svoju zaradu od kriminalnog ponašanja i svoje porijeklo kako bi izgledali legitimno (Korejo, et al., 2021). Prljavim se novcem smatra svaki novac koji je stečen krivičnim djelom i sva imovina koja proizlazi iz tog novca, koja bi se prema važećim zakonskim propisima trebala oduzeti. Opštepoznato je da krajnji cilj učinilaca velikog broja krivičnih djela jeste upravo sticanje imovinske koristi, te je logično da oni traže i iznalaze različite načine da tako ostvarenu imovinsku korist ne samo prikriju, već i da je koriste kao legalno stečenu imovinu. Načini na koji se nelegalno stečen novac ili imovinska korist ubacuju u legalne finansijske tokove su veoma različiti. Najčešće se to vrši putem banaka i drugih finansijskih organizacija, kao i putem preduzeća ili drugih privrednih subjekata. Pri tome posebnu ulogu imaju tzv. „off shore“ kompanije, osnovane u državama u kojima nije praksa provjeravanje novca koji se ulaže (Škulić, 2003).

Fenomen pranja novca je kompleksan proces u kojem se prihodi stečeni kriminalom spremaju u gotovinske transakcije na sistematičan način, kako bi izgledali kako su stečeni legalnim putem. Kako Mugarura (2016) navodi da sam proces ima tri glavne faze, prvo, crni ili uprljani novac se mora odvojiti od predikatnog krivičnog djela; drugo, lanac novca mora biti tajanstven ili uništen kako bi se izbjeglo otkrivanje; i na kraju, prihodi stečeni takvim kriminalom ponovo se ubrizgavaju u dalju poslovnu aktivnost radi pranja. Međutim, United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) dodaje da je pranje novca od ključne važnosti, jer omogućava kriminalcima da uživaju u ovoj dobiti bez ugrožavanja njihovog izvora.¹ UNODC je uspostavio sljedeće faze pranja novca – uspostavljanje (tj. premještanje sredstava iz direktne povezanosti sa zločinom); polaganje slojeva (tj. prikrivanje traga za potragu za folijom), potom integracija (tj. stavljanje novca na raspolaganje kriminalcu iz onoga što se čini da su legitimni izvori). U praksi, moguće da sam proces pranja novca nema sve tri faze, jer je moguća kombinacija istih koja se ponavlja.

¹ Vidjeti više na: <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/index.html>, pristupljeno 8. 10. 2023. godine

Tokom promjena u načinu izvršenja terorističkih djela i u periodu kada terorizam postaje globalna sigurnosna prijetnja (naročito posljednjih 30 godina), uočeno je da je važna stavka i finansiranje terorističkih aktivnosti koje u stvari omogućuje logistiku i infrastrukturu za vršenje terorističkih djela. Finansiranje terorizma je pružanje bilo kojeg oblika financijske podrške teroristima ili onima koji potiču, planiraju ili su uključeni u terorističke aktivnosti (Security Bureau, 2007).

Zakonodavni okvir na nivou Bosne i Hercegovine

Pranje novca može dovesti do destabilizacije finansijske stabilnosti jedne države, kroz narušavanje finansijskih odnosa, slabljenja međunarodne trgovine, smanjenju investicija i generalno narušavanje ugleda, čemu je bila izložena i Bosna i Hercegovina dolaskom na „sivu listu“ (Imamović, et al., 2020). Zbog toga je važno da BiH ima kvalitetnu zakonsku regulativu, kako bi se efikasnije suprotstavljala ovom fenomenu koji osim što utiče na sigurnost i ekonomsko stanje države, utiče i ugled države u međunarodnim odnosima te sami proces pridruživanje EU. Uzimajući u obzir politički sistem Bosne i Hercegovine, s tim u vezi i sama zakonska legislativa je obuhvaćena i na državnom nivou, kao i na entitetskim, pa tako definiciju pranja novca i finansiranja terorizma obuhvaćena je kroz:

- o Krivični zakon BiH (KZ BiH),
- o Krivični zakon FBiH (KZ FBiH),
- o Krivični zakon RS (KZ RS),
- o Krivični zakon BD (KZ BD) i
- o Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti.

Pranje novca spada u red onih (malobrojnih) krivičnih djela u Bosni i Hercegovini kod kojih nije bilo posve jasno da li ih predvidjeti samo u KZ BiH ili i u krivičnim zakonima na nižim nivoima zakonske regulative, tj. u entitetskim krivičnim zakonima i KZ Brčko Distrikta. Ove dileme su proizlazile uglavnom iz same prirode ovog krivičnog djela čije izvršenje je vezano za više mjesta i u čije je izvršenje uključeno više subjekata, kako fizičkih tako i pravnih, a čije posljedice je teško ograničiti samo na određeno područje i određene djelatnosti, s obzirom da se radi o štetnim posljedicama koje se odražavaju na ukupni monetarni sistem ili ekonomski prostor države. Međutim, na kraju je ipak prevladalo shvatanje da je ovo djelo potrebno zadržati i u krivičnim zakonima entiteta i Brčko Distrikta i pored toga što se ono predviđa i u Krivični zakon BiH koji je donesen 2003. godine, dakle, nakon donošenja entitetskih krivičnih zakona (Babić, 2018). Kada se govori Krivičnom zakonu BiH (2021), definicija pranja novca prema istom je sadržana u Članu 209. koji glasi:

“Ko novac ili imovinu za koju zna da su pribavljeni učinjenjem krivičnog djela primi, zamijeni, drži, njima raspolaže, upotrijebi u privrednom ili drugom poslovanju, ili na drugi način prikrije ili pokuša prikriti, a takav je novac ili imovina veće vrijednosti ili to djelo ugrožava zajednički ekonomski prostor Bosne i Hercegovine ili ima štetne posljedice za djelatnosti ili finansiranje institucija Bosne i Hercegovine, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.”

Krivični zakon BiH tretira finansiranje terorističkih aktivnosti u Članu 202., koji glasi:

„Ko na bilo koji način, neposredno ili posredno, da ili prikupi sredstva s ciljem njihove upotrebe ili znajući da će biti upotrijebljena, u cjelini ili djelomično, za izvršenje: krivičnog djela iz članova: 191. (Uzimanje talaca), 192. (Ugrožavanje osoba pod međunarodnopravnom zaštitom), 194. (Neovlašteno pribavljanje ili raspolaganje nuklearnim materijalom), 194a. (Ugrožavanje nuklearnog objekta), 196. (Piratstvo), 197. (Otmica zrakoplova ili broda ili zauzimanje fiksne platforme), 198. (Ugrožavanje sigurnosti zračne ili morske plovidbe ili fiksnih platformi), 199. (Uništenje i uklanjanje znakova koji služe sigurnosti zračnog saobraćaja), 200. (Zloupotreba telekomunikacionih znakova), 201. (Terorizam), 202a. (Javno podsticanje na terorističke aktivnosti), 202b. (Vrbovanje radi terorističkih aktivnosti), 202c. (Obuka za izvođenje terorističkih aktivnosti) ovog zakona.“

Osim Krivičnog zakona BiH, koji tretira krivično djelo pranja novca, Bosna i Hercegovina je usvojila Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti 2014. godine. Usvajanjem ovog zakona u mnogome je olakšano procesuiranje djela pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti za pravosudne organe u BiH.

Tako u Članu 1. (Predmet Zakona) propisuju se:

- „a) mjere, radnje i postupci u finansijskom i nefinansijskom sektoru koje se preduzimaju s ciljem sprečavanja i otkrivanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti;*
- b) obveznici sprovođenja mjera, radnji i postupaka koji su dužni da postupaju po ovom zakonu;*
- c) nadzor nad obveznicima u sprovođenju mjera, radnji i postupaka u finansijskom i nefinansijskom poslovanju, koji se preduzima radi sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti;*
- d) zadaci i nadležnosti Finansijsko-obavještajnog odjeljenja Državne agencije za istrage i zaštitu (u daljem tekstu: FOO);*
- e) međuinstitucionalna saradnja nadležnih organa Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: BiH), Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: FBiH), Republike Srpske (u daljem tekstu: RS), Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: BDBiH) i ostalih nivoa državne organizacije Bosne i Hercegovine u sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti;*
- f) međunarodna saradnja u oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti;*
- g) zadaci, nadležnosti i postupci drugih organa i pravnih lica sa javnim ovlašćenjima u sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti u BiH;*
- h) ostali poslovi značajni za razvoj sistema za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti.“²*

U Članu 2. (Definicije pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti) navedeno je da pranje novca podrazumijeva:

- „1) zamjenu ili prijenos imovine, ako je ta imovina stečena kriminalnim radnjama, a s ciljem prikrivanja ili zataškavanja nezakonitog porijekla imovine ili pružanja pomoći nekom licu koje je umiješano u takve aktivnosti radi izbjegavanja zakonskih posljedica počinjenih radnji;*

² Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti (Službeni glasnik BiH, 46/16)

2) prikrivanje ili zataškavanje prave prirode, mjesta porijekla, raspolaganja, kretanja, prava na ili vlasništva nad imovinom ako je ta imovina stečena kriminalnim radnjama ili činom učešća u takvim radnjama;

3) sticanje, posjedovanje ili korištenje imovine stečene kriminalnim radnjama ili činom učešća u takvim radnjama;

4) učešće ili udruživanje radi izvršenja, pokušaja izvršenja, odnosno pomaganja, podsticanja, olakšavanja ili davanja savjeta pri izvršenju bilo koje od navedenih radnji;

5) svrha, znanje, namjera potrebni kao elementi radnje pranja novca mogu se zaključiti na osnovu objektivnih i činjeničnih okolnosti.“

Shodno ovom Zakonu, pranjem novca smatrat će se i to kada su radnje, kojima je stečena imovina koja se pere, izvršene na teritoriji druge države, što znači da ova radnja nije ograničena na teritoriju Bosne i Hercegovine.

U okviru Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti podrazumijeva se i definicija finansiranja terorističkih aktivnosti, član 2, stav c, kako slijedi:

„1) osiguravanje ili prikupljanje sredstava, na bilo koji način, direktno ili indirektno, s namjerom da budu upotrijebljena ili sa znanjem da će biti upotrijebljena, u potpunosti ili djelimično, za izvođenje terorističkih akata od strane terorista pojedinaca i/ili od strane terorističkih organizacija;

2) podstrekivanje i pomaganje u osiguravanju i prikupljanju imovine, bez obzira da li je teroristički akt izvršen i da li je imovina korištena za izvršavanje terorističkog akta.“

Prema Zakonu o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti u Bosni i Hercegovini, definisana je i uloga Obveznika provođenja mjera, koji imaju za obavezu da provode mjere za otkrivanje i sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti. S tim u vezi, Obveznici provođenja mjera su pobrojani u članu 4, a kroz član 5 istog Zakona, jasno se navodi da je Obveznik dužan da izradi procjenu rizika kojom utvrđuje stepen rizičnosti grupa klijenata ili pojedinog klijenta, poslovnog odnosa, transakcije ili proizvoda u vezi s mogućnošću zloupotrebe u svrhe pranja novca ili finansiranja terorističkih aktivnosti. Ovu procjenu rizika izrađuje se shodno smjernicama koje su utvrdile Finansijsko-obavještajni odjel i nadležni nadležni nadzorni organi, u skladu s donesenim podzakonskim aktima kojima se utvrđuju bliži kriteriji za izradu, kao i vrsta transakcija za koje je, zbog nepostojanja rizika od pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, potrebno izvršiti pojednostavljenu identifikaciju klijenta u smislu ovog zakona.

Za Bosnu i Hercegovinu je veoma značajno da slijedi i primjere Europske Unije (EU), koja ulaže dodatne napore u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma, te stalno ažurira vlastita dokumenta i pravni okvir EU-a za sprečavanje pranja novca. Tako je značajan dokument poznat kao Peta direktiva o sprečavanju pranja novca (Direktiva (EU) 2018/843)³ stupila na snagu 2018. godine i njen cilj je:

³ Evropska Komisija. Direktiva (EU) 2018/843 Evropskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Direktive (EU) 2015/849 o sprečavanju korištenja finansijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma i o izmjeni direktiva 2009/138/EZ i 2013/36/EU. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32018L0843>.

- povećati transparentnost u pogledu vlasništva poduzeća i trustova
- postrožiti provjere rizičnih trećih zemalja
- raditi na uklanjanju rizika povezanih s karticama s unaprijed uplaćenim sredstvima i virtualnim valutama
- pospješiti saradnju među nacionalnim finansijsko-obavještajnim jedinicama
- unaprijediti saradnju i razmjenu informacija između nadzornih tijela za sprečavanje pranja novca i Evropske centralne banke.

U oktobru 2018. godine dopunjena je direktivom kojom su uvedene mjere za borbu protiv pranja novca kaznenopravnim sredstvima. Tim se pravilima želi uspostaviti ravnoteža između potrebe za većom sigurnošću i zaštite temeljnih prava te gospodarskih sloboda. Zahvaljujući navedenim izmjenama zakonodavstvo EU-a usklađeno je s međunarodnim standardima razvijenima u okviru FATF-a.⁴ Ambasadori država članica EU-a 29. marta 2023. postigli su dogovor o pregovaračkom mandatu za navedeni prijedlog kojim bi se nacionalnim tijelima olakšao pristup finansijskim informacijama.

FATF i MONEYVAL – mehanizmi za praćenje mjera za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti

Od ključne važnosti za zakonodavni okvir Bosne i Hercegovine jeste da se harmonizira sa preporukama FATF-a i MONEYVAL-a, posebno sa onim koje su objavljene i usvojene nakon realizovanih posjeta Stručnog tima Odbora stručnjaka za sprečavanje pranja novca Vijeća Evrope (Moneyval). Bosna i Hercegovina se već jednom našla na 'sivoj listi' zemalja sa rizičnim i nedovoljno transparentnim procedurama finansijskih transakcija, još 2016. godine, zbog neispunjavanja potrebnih preporuka u cilju efikasnijeg sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti (N1BiH, 2016). Kako navodi vijeće Evrope, cilj MONEYVAL-a jeste da osigura njegove članice imaju efikasne sisteme za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma, uz pridržavanje relevantnih međunarodnih standarda.

Važno je napomenuti da prema najnovijoj strategiji MONEYVAL-a (Strategija za borbu protiv pranja novca, suzbijanje finansiranja terorizma i finansiranja proliferacije (2023-2027), usvojena u Varšavi, 25. april 2023), navodi se sljedeće:

- Fenomen pranja novca i finansiranja terorizma predstavlja stratešku prijetnju mirnim životima društava i stabilnosti ekonomija.
- Često povezani sa korupcijom, organizovanim kriminalom, trgovinom ljudima, drogom i oružjem – pranje novca i finansiranje terorizma su fenomeni koji narušavaju vladavinu prava i demokratiju, dok istovremeno povećavaju ekonomsku nejednakost unutar i među narodima.
- Pranje novca je proces kroz koji kriminalci daju privid legitimiteta imovini stečenoj kriminalom. To je sve više međunarodni fenomen, sa trenutnim procjenama opranog novca širom svijeta u rasponu od 500 milijardi dolara do nevjerovatnih 1 bilion dolara, sa katastrofalnim posljedicama po globalnu ekonomiju i društvo.

⁴ Vidjeti više na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/fight-against-terrorism/fight-against-terrorist-financing/>, pristupljeno 9. 10. 2023. godine.

- o Finansiranje terorizma je preduslov svake terorističke aktivnosti u njenim organizovanim oblicima i kao takvo predstavlja glavnu prijetnju sigurnosti i sigurnosti stanovništva.

FATF kao međunarodno tijelo osnovano još 1989. godine u Parizu na sastanku zemalja G-7, ima za zadatak praćenje provođenja mjera za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma. FATF kao međuvladina institucija postavlja standarda da spriječi nelegalne aktivnosti, te još od prve posjete Bosni i Hercegovini, te kontinuirano doprinosi nadzoru, ne samo Bosne i Hercegovine, već i zemljama širom svijeta, u cilju unapređenje efektivnosti mjera za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti. Međutim, od 2020. godine, osim svog mandata kojem je FATF posvećen – sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, uvedeno je i finansiranje proliferacije oružje za masovno uništenje, procjenu usklađenosti sa standardima FATF-a (Arellanes, 2020). Preporuke FATF-a (2012) koje predstavljaju međunarodne standarde navode osnovne mjere koje bi zemlje trebale slijediti:

- identifikovati rizike i razviti politike i domaću koordinaciju;
- baviti se problematikom pranja novca, finansiranja terorizma i finansiranjem proliferacije;
- primjenjivati preventivne mjere za finansijski sektor i druge određene sektore;
- utvrditi ovlaštenja i odgovornosti nadležnih organa (npr. istražne, organe za provođenje zakona i nadzor) i druge institucionalne mjere;
- poboljšati transparentnost i dostupnost informacija o stvarnom vlasništvu pravnih lica i aranžmana; i
- olakšati međunarodnu saradnju.

FATF i MONEYVAL kontinuirano od 2009. godine vrše nadzor na implementacijom mjera koje sprovodi Bosna i Hercegovina po pitanju borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma. Prije nego je stavljena na sivu listu 2016. godine, Bosna i Hercegovina je bila upozorena kroz jasne smjernice i obavještenja od strane FATF-a, o nedostatku napredovanja u zakonodavstvu protiv pranja novca / finansiranja terorizma. Tokom 2018. godine na plenarnom sastanku izneseni su glavni zaključci FATF-a i MONEYVAL-a, te je poručeno da je Bosna i Hercegovina napredovala u uspostavljanja zakonske regulative koja adresira pranje novca i finansiranja terorističkih aktivnosti.⁵ Evidentno je da se prilikom iznesenih preporuka od strane FATF i MONEYVAL, Bosna i Hercegovina kroz svoje napore doprinijela boljoj poziciji u pogledu prilagođavanja zakonodavstva datim preporukama. Međutim, ukoliko države nakon realizovanih posjeta i objavljenih preporuka, nakon određenog perioda ne izvrše izmjene ili ne donesu potrebne zakone i relevantne dokumente, postoji mogućnost da se nađu na sivoj ili crnoj listi. Bosna i Hercegovina iako je već jednom bila na sivoj listi, mediji navode da je vrlo moguće da se opet nađe na toj listi (Faktor, 2023).

⁵ Vidjeti više na: <https://www.fatf-gafi.org/content/fatf-gafi/en/countries/detail/Bosnia-and-Herzegovina.html>, pristupljeno 10. 10. 2023. godine.

Analiza odgovora države na borbu protiv pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti

Osnovni uslov za uspješnu borbu protiv pranja novca kao veoma opasnog vida privrednog kriminaliteta je, pored dobre zakonske regulative, odlučnost i osposobljenost svih institucija, službi i organa jednog društva čija je obaveza da prate finansijske tokove i vrše nadzor nad izvršavanjem propisanih mjera vezanih za kontrolu porijekla novčanih sredstava koja se stavljaju u legalne finansijske tokove. U tom smislu je i međunarodna saradnja nezaobilazna komponenta u prikupljanju obavještajnih podataka i ona je nekada od posebnog značaja ako se ima u vidu izuzetna pokretljivost finansijskih sredstava u savremenim finansijskim tokovima (Ikanović, 2009).

U okviru kompleksnog političkog sistema i uređenja naše države, od višeg ka nižim nivoima, postoje institucije i agencije koje pružaju odgovor na pranje novca i finansiranje terorizma:

- o Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA)
 - Finansijsko – obavještajni odjel (FOO)
- o Federalna uprava policije
 - Federalna istražna služba kriminalističke policije
- o 10 kantonalnih Ministarstava unutrašnjih poslova – Uprava policije
- o Ministarstvo unutrašnjih poslova RS
 - Uprava kriminalističke policije
- o Policija Brčko Distrikta

Uloga SIPA BiH i FOO

Finansijsko-obavještajni odjel (FOO) Državne agencije za istrage i zaštitu (SIPA) centralna je državna finansijsko-obavještajna jedinica u Bosni i Hercegovini (BiH), koja funkcioniše u skladu sa obavezujućim međunarodnim standardima u oblasti borbe protiv pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti. FOO SIPA-e je osnovna organizaciona jedinica SIPA-e, sa svim policijskim i istražnim ovlastima, za razliku od zemalja okruženja u kojima su finansijsko-obavještajne jedinice administrativnog tipa i djeluju kao samostalne organizacije pri ministarstvima finansija. Zakon i međunarodni standardi određuju da sistem sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti nije u nadležnosti samo jedne institucije, nego je to sistem u kojem je zakonski definirana uloga finansijsko-obavještajne jedinice, odnosno uloga svih drugih učesnika iz sistema sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, te njihova međusobna interakcija i saradnja.

Osnovni zadatak FOO-a je da prima, prikuplja, evidentira i analizira informacije, podatke i dokumentaciju, te istražuje i prosljeđuje rezultate analiza i/ili istraga nadležnim tužilaštvima i drugim nadležnim organima, kako u BiH tako i u inostranstvu, koji istražuju krivična djela pranja novca i/ili finansiranja terorističkih aktivnosti. Također, u primjeni je i Uputstvo o načinu popune obrazaca i elektronskog unosa podataka za prijavu novčanih transakcija od strane obveznika („Službeni glasnik BiH“, broj 41/15). Uputstvom se utvrđuje način popune obrazaca i elektronskog unosa podataka u postupku prijave novčanih transakcija FOO-a SIPA-e u skladu sa Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti (SIPA, 2015). FOO

kao osnovna organizaciona jedinica Agencije ima tri odsjeka – analitički, odsjek za istrage i odsjek za pravna pitanja, međunarodnu saradnju i podršku.

Finansijsko-obavještajni odjel u okviru svojih redovnih aktivnosti obezbjeđuje i informacije koje su javno dostupne i samim time omogućava pristup informacijama putem web stranice. U junu 2023. godine objavljen je izvještaj o statističkim podacima i otkrivene tipologije za 2022. godinu, gdje su uočene i izdvojene tehnike, trendovi i tipologije pranja novca radi boljeg razumijevanja i shvatanja potencijalnih rizika sa kojim su suočeni različiti sektori. S tim u vezi, ukazano je na i dalje visok rizik na sljedeće sektore (SIPA, 2023):

- oblast kupoprodaje nekretnina;
- korištenje bankarskog sistema, odnosno zloupotreba proizvoda i usluga pružalaca bankarskih usluga;
- tržište kapitala;
- fiktivni poslovi koji uključuju i korištenje pozajmica;
- obavljanje djelatnosti bez odgovarajućih odobrenja i registracija;
- usluge elektronskog transfera novca koje uključuju Moneygram, Western union i druge platforme za brzi elektronski prenos novca;
- zloupotreba registrirane djelatnosti pravnih osoba;
- prekogranične transakcije;
- novčane mule („Money mule“);
- raspolaganje gotovinom.

Relevantni strateški i akcioni dokumenti

U okviru sveobuhvatnog odgovora države na ovaj fenomen uslijedile su najprije izmjene Krivičnog zakona BiH, kao i usvajanje Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti. Na nivou države BiH objavljeni su sljedeći strateški dokumenti koji se bave problemom pranja novca i finansiranja terorizma:

- o Procjena rizika od pranja novca i finansiranja terorizma u Bosni i Hercegovini za period 2022 – 2024
- o Akcioni plan za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti 2022 – 2024
- o Procjena rizika od pranja novca i finansiranja terorizma u Bosni i Hercegovini za period 2018 – 2022
- o Akcioni plan za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti 2018 – 2022
- o Strategija i akcioni plan za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti 2009 – 2013
- o Procjena prijetnje od organizovanog kriminala u Bosni i Hercegovini 2021 – 2024
- o Procjena prijetnje od organizovanog kriminala u Bosni i Hercegovini 2017 – 2020

Kao što je vidljivo iz priloženog neki od značajnih dokumenata i strategije ne usvajaju se pravovremeno, što ostavlja mogućnost gubitka kontinuiteta u planiranju suprotstavljanja

pranju novca. Sa druge strane, uvijek je u BiH upitna implementacija svih strateških dokumenata i planova, posebno jer se nerijetko ta pitanja nepotrebno politiziraju, a takođe ponekada aktivnosti predviđene u dokumentima ne odgovaraju vladajućoj strukturi. Ipak postojeći i aktuelni dokumenti su koristan alat i zasigurno su od pomoći, kako u prevenciji, tako i u prepoznavanju i suprotstavljanju pranju novca i finansiranju terorističkih aktivnosti. Naravno da je na nivou države najodgovornije Ministarstvo sigurnosti BiH koje kordinira i usmjerava većinu aktivnosti po ovoj problematici, te je neophodno intenziviranje svih aktivnosti koje doprinose prevenciji i borbi protiv pranja novca i to na svim nivoima vlasti i policijskim i sigurnosnim agencijama.

Trenutno stanje u Bosni i Hercegovini po pitanju pranja novca i finansiranja terorizma

Sud Bosne i Hercegovine je do sada izrekao 14 prvostepenih presuda za pranje novca, kao i 4 drugostepene presude, a za presude za terorizam ukupno je izrečeno 33 presude, od toga 32 prvostepenih, 19 drugostepenih i 2 trećestepene presude (Sud BiH, 2022). Ovi pokazatelji jasno upućuju na činjenicu da je pranje novca izuzetno zastupljena vrsta organizovanog kriminala, a da postoji i određeni rizik od finansiranja terorističkih aktivnosti.

Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti uspostavljena je obaveza provođenja mjera za otkrivanje i sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti u BiH i za određene institucije, što se ogleda u dostavljanju podataka iz njihovog djelokruga rada Finansijsko-obavještajnom odjelu (u daljem tekstu: FOO) Državne agencije za istrage i zaštitu. Komercijalne institucije koje posluju u finansijskom i nefinansijskom sektoru obavezne su u skladu sa Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti provoditi mjere za otkrivanje i sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti. U okviru tih mjera propisana im je obaveza da FOO-u dostavljaju obavještenja o:

- sumnjivim transakcijama;⁶
- gotovinskim transakcijama čija vrijednost iznosi ili prelazi iznos od 30.000,00 KM;
- povezanim gotovinskim transakcijama čija ukupna vrijednost iznosi ili prelazi iznos od 30.000,00 KM.

U izvještaju za 2022. godinu, a koji je objavljen u junu 2023. godine, FOO (2022) je prezentovao statističke pokazatelje u ovoj oblasti, prema kojima je tokom 2022. godine zaprimljeno:

- 1.504 obavještenja o sumnjivim transakcijama čija ukupna vrijednost iznosi 260.606.434,88 KM, od čega su banke dostavile 1.254 obavještenja čija ukupna vrijednost iznosi 255.057.530,04 KM a ostali obveznici 250 obavještenja čija ukupna vrijednost iznosi 5.548.904,84 KM;
- 493.007 obavještenja o gotovinskim i povezanim gotovinskim transakcijama čija ukupna vrijednost iznosi 31.221.156.571,61 KM, od čega su banke dostavile 487.615 obavještenja čija ukupna vrijednost iznosi 30.279.527.818,73 KM a ostali obveznici 5.392 obavještenja čija ukupna vrijednost iznosi 941.628.752,88 KM.

⁶ Sumnjiva transakcija je svaka transakcija za koju obveznik ili nadležni organ procijeni da u vezi sa transakcijom ili osobom koja obavlja transakciju postoje opravdani razlozi za sumnju ili sumnja na počinjenje krivičnog djela pranja novca ili finansiranja terorističkih aktivnosti, odnosno da transakcija uključuje sredstva koja su proizašla iz nezakonitih aktivnosti.

Podaci prikupljeni od obveznika koriste se za sprečavanje, otkrivanje i istraživanje krivičnih djela pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti preduzimanjem mjera i radnji po Zakonu o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti i po zakonima o krivičnim postupcima u BiH. U kontekstu navedenog, FOO je tokom 2022. godine tužilaštvima dostavilo 15 izvještaja o postojanju osnova sumnje o počinjenom krivičnom djelu (12 izvještaja i tri dopune izvještaja) kojim je za 85 osoba (70 fizičkih osoba i 15 pravnih osoba) dokumentirano postojanje osnova sumnje da su počinili krivično djelo pranja novca i više predikatnih krivičnih djela, dok je u 2021. godini nadležnim tužilaštvima dostavljeno ukupno 16 izvještaja (12 izvještaja i četiri dopuna izvještaja) za 33 osobe (25 fizičkih osoba i osam pravnih osoba). Navedenim izvještajima o postojanju osnova sumnje o počinjenim krivičnim djelima i izvršiocima tokom 2022. godine prijavljeno je postojanje osnova sumnje na počinjenje krivičnog djela pranja novca u iznosu od 35.191.143,99 KM, pričinjena materijalna šteta od prijavljenih predikatnih krivičnih djela u iznosu od 14.004.088,68 KM te stečena imovinska korist u ukupnom iznosu od 14.341.667,99 KM, dok je tokom 2021. godine prijavljeno postojanje osnova sumnje na počinjenje krivičnog djela pranja novca u iznosu od 10.994.525,24 KM, pričinjena materijalna šteta od prijavljenih predikatnih krivičnih djela u iznosu od 9.942.727,28 KM te stečena imovinska korist u ukupnom iznosu 10.994.525,24 KM. Radnje iz kojih proizlaze obilježja osnova sumnje na počinjenje krivičnih djela počinjene su prije 2022. godine (SIPA, 2022).

Od 2017. godine Agencija za bankarstvo Federacije je u 65 slučajeva kaznila banke ili odgovorna lica, kaznama vrijednim gotovo milion maraka. Objasnili su da su utvrdili neusklađenosti u poslovanju banaka s propisima iz Zakona, a kazne su izdavali i preventivno protiv pranja novca i finansiranja terorizma, a ne zbog utvrđenih djela pranja novca. U Republici Srpskoj su samo u prvom kvartalu 2023. godine banke prijavile ukupno 17 transakcija sumnjivih na pranje novca, u ukupnom iznosu od 5,8 miliona maraka, što je za 11 prijavljenih sumnjivih transakcija više u odnosu na isti period 2022. godine (N1BiH, 2023).

Rizik od pranja novca u Bosni i Hercegovini

Procjena rizika od pranja novca i finansiranja terorizma predstavlja jedan sveobuhvatan proces prikupljanja i analize relevantnih podataka sa ciljem da se procijeni stepen izloženosti pojedinačnih sektora pranju novca i finansiranju terorizma. Pored navedenog, svrha Procjene rizika od pranja novca i finansiranja terorizma jeste i da se sagleda mogućnost efikasnog angažovanja raspoloživih finansijskih, tehničkih i ljudskih kapaciteta i resursa u borbi protiv finansijskog kriminala.

Osnov za izradu Procjene rizika od pranja novca i finansiranja terorizma u Bosni i Hercegovini direktno proizilazi iz Prve preporuke Radne grupe za finansijsko djelovanje (Financial Action Task Force- u daljem tekstu FATF), koja nalaže zemljama da identifikuju, procjene i shvate rizike sa kojima se suočavaju na planu pranja novca i finansiranja terorizma, kao i preduzimanje koraka u smislu određivanja organa ili mehanizama koji će koordinisati mjere za procjenu rizika i osiguranja resursa u cilju djelotvornog smanjenja navedenih rizika (Ministarstvo sigurnosti BiH, 2018).

Analizirajući nivo procjene rizika od finansiranja terorizma u BiH, a uzimajući u obzir informacije od nadležnih institucija koje govore o tom krivičnom djelu, kao i podatke koji govore o postojanju osnova sumnje na počinjenje krivičnog djela pranja novca, evidentno je da taj rizik postoji.

U dokumentu Procjena rizika od pranja novca i finansiranja terorizma u BiH za period 2018 – 2022., Podgrupa zadužena za taj segment je procjenom ukupnih parametara i statističkih podataka koji se odnose na procjenu prijetnje od terorizma, procjenu prijetnje od finansiranja terorizma i procjenu ranjivosti, donijela procjenu da je „Rizik od finansiranja terorizma“ u Bosni i Hercegovini, „SREDNJI“ sa tendencijom da se smanjuje (Ministarstvo sigurnosti BiH, 2018).

Zaključna razmatranja

Bosna i Hercegovina je u februaru 2018. skinuta s crne liste FATF-a, a prije toga, 2015. godine, sa sive liste Moneyvala. Evropska unija je sve do maja 2020. zadržala našu zemlju na listi visokorizičnih zemalja. Prema preporukama FATF-a, trebao je biti uspostavljen bolji nadzor nad notarima, advokatima, računovođama i mikrokreditnim organizacijama. BiH i dalje nema registar stvarnih vlasnika, zakon o virtualnim valutama, te nije ispoštovala niz preporuka koje se odnose na sprečavanje pranja novca i borbu protiv korupcije. Nakon što nije ispunila preporuke za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma, Bosna i Hercegovina ima velike šanse da se ponovo nađe na sivoj listi Moneyvala, što će imati finansijske, političke i ekonomske posljedice i otežati novčane transakcije za firme i građane. Osam godina nakon što je BiH skinuta sa sive liste, vraćanje na nju postaje sve izvjesnije jer vlasti nisu usvojile potrebne zakone niti provele reforme za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma.

Sagledavajući stanje pranja novca i finansiranja terorizma u Bosni i Hercegovini, posebno kroz izvještaje nadležnih međunarodnih organizacija, kao i na osnovu izvještaja institucija BiH, te izvještajima međunarodnih i domaćih nevladinih organizacija, vidljivo je da se radi o pitanju koje je i dalje vrlo osjetljivo, pa ponekada i problematično za samu državu. Često je ta spremnost državnih organa da se bori protiv ovih pojava na iskušenju, te se kasni u rješavanju određenih stavki koje su neophodne da borba i prevencija budu efikasnije. Prema zvaničnim podacima i pokazateljima nadležnih institucija, te na osnovu presuda Suda BiH, evidentno je postojanje rizika od pranja novca u BiH, te je očekivati da će to i u narednom periodu biti veliki izazov za nadležne institucije. Takođe postoji i rizik od finansiranja terorizma u BiH, jer presude Suda BiH za terorizam, impliciraju potrebu jačanja kontrolnih mjera prilikom finansijskih transakcija koje se mogu dovesti u vezu sa potencijalnim finansiranjem terorizma.

Analizirajući zakonodavni okvir i trenutno stanje po pitanju pranja novca i finansiranja terorizma u Bosni i Hercegovini, ono je prilično usklađeno za zakonodavnim okvirima u EU, posebno od usvajanja Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti. Uz ovaj Zakon i krivične zakone u BiH, olakšano je i samo sankcionisanje za krivična djela koja su povezana ili su prethodila pranju novca, ali gledano po broju podignutih optužnici i broju izrečenih presuda očito da je neophodno intenziviranje rada pravosudnih organa po ovoj problematici. Takođe je potrebno i dodatno angažovanje donosioca odluka na nivou BiH i nižim nivoima vlasti, kako bi bile ispunjene sve one neophodne tačke koje su naložene od FATF.

LITERATURA

- Arellanes, W.L. (2020). New standards against the financing of the proliferation of weapons of mass destruction, White&Case. <https://www.whitecase.com/insight-alert/new-standards-against-financing-proliferation-weapons-mass-destruction>.
- Babić, M. (2018). BiH Pravo, Krivično djelo pranje novca. <https://www.bih-pravo.org/krivicno-djelo-pranje-novca-t2015.html>. <https://rm.coe.int/moneyvalstrategy2023-2027-en/1680ab0b06>.
- Evropska Komisija. Direktiva (EU) 2018/843 Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Direktive (EU) 2015/849 o sprečavanju korištenja finansijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma i o izmjeni direktiva 2009/138/EZ i 2013/36/EU. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32018L0843>.
- Evropska komisija. Fight against money laundering and terrorist financing. <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/fight-against-terrorism/fight-against-terrorist-financing/>.
- Faktor (2023). Pivić: Trenutna vlast se trudi da BiH ponovo završi na svojoj listi MONEYVAL-a. <https://faktor.ba/vijest/pivic-trenutna-vlast-se-trudi-da-bih-ponovo-zavrshi-na-sivoj-listi-moneyvala/210924>.
- FATF (2023) International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation – The FATF Recommendations, February 2023. <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/FATF%20Recommendations%202012.pdf.coredownload.inline.pdf>.
- FATF (2023) Outcomes FATF Plenary, <https://www.fatf-gafi.org/content/fatf-gafi/en/countries/detail/Bosnia-and-Herzegovina.html>.
- FATF Bosnia and Herzegovina – Related publications. <https://www.fatf-gafi.org/content/fatf-gafi/en/countries/detail/Bosnia-and-Herzegovina.html>.
- FATF. International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation – The FATF Recommendations. <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/FATF%20Recommendations%202012.pdf.coredownload.inline.pdf>.
- Ikanović, V. (2009). Pranje novca i oduzimanje imovine stečene kriminalnim radnjama. Pravo i pravda.
- Imamović, E., Zahirović, D., & Jahić, E. (2020). SPRJEČAVANJE PRANJA NOVCA I FINASIRANJE TERORIZMA U SEKTORU OSIGURANJA U BOSNI I HERCEGOVINI SA OSVRTOM NA ZAŠTITU LIČNIH PODATAKA. Anali Pravnog Fakulteta Univerziteta u Zenici, 13(25).
- Korejo, M. S., Rajamanickam, R., & Md. Said, M. H. (2021). The concept of money laundering: a quest for legal definition. Journal of Money Laundering Control. 24(4). 725-736.
- Krivični zakon Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", br. 3/2003, 32/2003 – ispr., 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018, 46/2021, 31/2023 i 47/2023)
- Marković, V.P. (2006). Pranje novca. Pravni život.

- Ministarstvo sigurnosti BiH. (2018). Procjena rizika od pranja novca i finansiranja terorizma u BiH za period 2018 – 2022. <http://msb.gov.ba/PDF/130320191.pdf>.
- MONEYVAL in brief, Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism. Council of Europe. <https://rm.coe.int/moneyvalstrategy2023-2027-en/1680ab0b06>.
- MONEYVAL Strategy on anti-money laundering, combating the financing of terrorism and proliferation financing (2023 – 2027). Council of Europe.
- Mugarura, N. (2016). The global anti-money laundering regulatory landscape in less developed countries. Routledge.
- N1 BiH (2016) Mektić: BiH na „sivoj“, a ne „crnoj“ listi Evropske komisije. <https://n1info.ba/vijesti/a104851-bih-na-sivoj-listi-ek/>.
- N1 BiH (2023) BiH rizikuje vraćanje na sivu listu Moneyvala region bez napretka. <https://n1info.ba/vijesti/bih-rizikuje-vracanje-na-sivu-listu-moneyvala-region-bez-napretka/>.
- N1BiH (2016) Veliki broj firmi i osoba iz BiH u aferi „Panama Papers“. <https://n1info.ba/vijesti/a89429-afera-panama-papers-u-bih/>.
- Robinson, J. (1996). The Laundrymen: inside money laundering, the world's third-largest business. Arcade Pub.
- Security Bureau. The Government of the Hong Kong Special Administrative Region og the People's Republic of China. (2007). An Advisory Guideline on Preventing the Misuse of Charities for Terrorist Financing. <https://www.sb.gov.hk/eng/special/moneylaundering/index.html>.
- SIPA (2015). Statistički podaci i javni oblici pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti. <http://sipa.gov.ba/assets/files/foa-docs/foostatistickoizvjeseb.pdf>.
- SIPA (2022) Pranje novca i finansiranje terorističkih aktivnosti, Statistički podaci i otkrivene tipologije u 2022. godini, Izvještaj FOO. <http://www.sipa.gov.ba/bs/dokumenti/izvjestaji-foo>.
- SIPA (2023) Izvještaji finansijsko-obavještajnog odjela. <http://www.sipa.gov.ba/bs/dokumenti/izvjestaji-foo>.
- Škulić, M. (2003). Organizovani kriminalitet, pojam i krivičnoprocesni aspekti. Beograd.
- Sud BiH. (2022) Sudska praksa Suda Bosne i Hercegovine. <https://sudbih.gov.ba/Court/Practice?Searchterm=&CaseNumber=&CaseName=&Department=2&CrimeCategory=8&Place=&PeriodFrom=&PeriodTo=&DateFrom=&DateTo=ž>
- UNODC. Money laundering. <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/index.html>.
- Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti (Službeni glasnik BiH, 46/16)
- Zirojević, A. (2017) Savremene tendencije u načinima pranja novca i sprečavanja terorizma u Republici Srbiji, doktorska disertacija, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe.

MONEY LAUNDERING AND TERRORISM FINANCING IN BOSNIA AND HERZEGOVINA: A REVIEW OF THE LEGISLATIVE FRAMEWORK AND CURRENT SITUATION

Professional paper

Abstract

According to the latest report from the Global Initiative on illicit financial flows, it is estimated that money laundering in Bosnia and Herzegovina ranges from 400 million to one billion euros. While the components of illicit financial flows are influenced by various factors, the primary focus is on money laundering through the financial system. Widespread corruption, as emphasized in international reports, calls for a more decisive response to both corruption and organized crime, especially in the context of money laundering. Criminal laws at the state, entity, and Brčko District levels define the offense of money laundering. The Law on the Prevention of Money Laundering and Financing of Terrorism in Bosnia and Herzegovina clearly stipulates actions for preventing and detecting money laundering, identifying obligated entities and their duties, the competencies of the Financial Intelligence Department (FID), and inter-institutional cooperation, all aimed at preventing money laundering and financing terrorist activities. According to various assessments and expert opinions, amendments to this law are necessary for Bosnia and Herzegovina to be more effective in addressing this issue. Risk assessments of money laundering and the threat of organized crime in Bosnia and Herzegovina identify methods of money laundering and practical deficiencies that need to be identified. The State Investigation and Protection Agency published statistical data and typologies of money laundering for the year 2021, identifying ways in which money obtained through criminal activities is attempted to be legally introduced into the financial system, as well as legalized through the purchase of real estate, luxury vehicles, and the use of cryptocurrencies.

Keywords: money laundering, terrorist financing, organized crime, Bosnia and Herzegovina

Podaci o autoru

Admir Katica, Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo. E-mail: admirkatica@gmail.com.